

ความหมายใหม่ของศาสนาในยุคสังคมออนไลน์ไทย
The New Meaning of Religion in Thailand's Online Society

พระครูปลัดยุทธานุ ชุศรี
Phrakhruplad Yuthana Chusri

โรงเรียนวัดนาเยียวิตถายา
Wat Nayia Witthaya School

*Corresponding Author E-mail: Email:phrakhrupladyuthnachusri@gmail.com

Received: 5 May 2025 ; Revised: 21 June 2025 ; Accepted: 21 June 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ว่าด้วย “ความหมายใหม่ของศาสนาในยุคสังคมออนไลน์ไทย” โดยสังเคราะห์จากการวิเคราะห์บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อบทบาท รูปแบบ และพื้นที่ของศาสนาในสังคมไทยร่วมสมัย ผลการศึกษานำไปสู่การสร้าง “โมเดลพลวัตศาสนาในยุคดิจิทัล” (Digital Religious Dynamics Model) ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของศาสนาในเชิงโครงสร้าง ความหมาย และการสื่อสาร ได้แก่ (1) การแปรเปลี่ยนพื้นที่ศาสนา (Transformation of Religious Space) ซึ่งหมายถึงการที่ศาสนาออกจากขอบเขตเชิงกายภาพของวัดวาอาราม ไปสู่พื้นที่ออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube, TikTok อันเป็นพื้นที่ใหม่ของการเผยแผ่ธรรมะ และสื่อสารจิตวิญญาณ (2) การตีความใหม่เชิงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ (Reinterpretation of Religious Meaning and Identity) ที่สะท้อนผ่านการบูรณาการศาสนากับกิจกรรมร่วมสมัย เช่น การท่องเที่ยว ศิลปะดิจิทัล และสื่อออนไลน์ ทำให้ “ความศักดิ์สิทธิ์” ถูกปรับความหมายให้สอดคล้องกับบริบทและโลกทัศน์ของผู้คนยุคใหม่ และ (3) การปรับตัวเชิงโครงสร้างเพื่อความยั่งยืนทางสังคม (Adaptation for Socio-Spiritual Sustainability) ซึ่งเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนบทบาทของนักบวช รูปแบบการเผยแผ่ และโครงสร้างองค์กรศาสนาให้ตอบรับกับยุคสื่อสารเรียลไทม์ เพื่อดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม องค์ความรู้ใหม่นี้ชี้ให้เห็นว่า ศาสนาในยุคสังคมออนไลน์ไทยมิใช่เพียงการดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ดิจิทัล แต่ยังมีศักยภาพในการเป็นกลไกทางวัฒนธรรม จิตวิญญาณ และสังคม ที่มีความยืดหยุ่น เปิดกว้าง และพร้อมจะปรับตัวให้มีชีวิตร่วมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและวิถีชีวิตมนุษย์ได้อย่างมีพลังและยั่งยืน

คำสำคัญ: ศาสนาออนไลน์, พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ดิจิทัล, การตีความศาสนา, วัฒนธรรมร่วมสมัย, สื่อสังคมออนไลน์ไทย

Abstract

This article presents a new body of knowledge concerning the "New Meaning of Religion in the Thai Online Society Era," synthesized through the analysis of social, cultural, and technological transformations that directly influence the roles, forms, and spatial expressions of religion in contemporary Thai society. The study proposes the *Digital Religious Dynamics Model*, which consists of three interconnected components reflecting structural, interpretive, and communicative shifts within religion. The first component, Transformation of Religious Space, highlights the expansion of religious expression beyond traditional sacred spaces such as temples into digital platforms like Facebook, YouTube, and TikTok, creating new forms of spiritual engagement unconstrained by physical boundaries. The second component, Reinterpretation of Religious Meaning and Identity, illustrates how religion integrates with contemporary cultural practices—such as tourism, digital art, and online media—thus recontextualizing sacredness in ways that align with modern tastes and worldviews. The third component, Adaptation for Socio-Spiritual Sustainability, refers to the structural adaptation of religious institutions, clergy roles, and dissemination methods in response to real-time digital communication and generational shifts, while preserving ethical and spiritual values essential for societal cohesion. This new theoretical framework asserts that religion in the Thai online era is not a passive remnant of tradition, but rather an active, dynamic, and adaptive force. It retains its moral and spiritual essence while embracing openness, cultural hybridity, and digital innovation. Religion, in this sense, evolves into a flexible socio-cultural mechanism, capable of coexisting meaningfully with rapid technological changes and modern lifestyles.

Keywords: online religion, digital sacred space, reinterpretation of religion, contemporary culture, Thai social media

บทนำ

ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านศาสนา ซึ่งเดิมทีถือเป็นโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่มั่นคงและดำรงอยู่ภายใต้ขนบประเพณีแบบดั้งเดิม การเข้ามาของสื่อสังคมออนไลน์ไม่เพียงเปิดพื้นที่ใหม่ในการสื่อสาร แต่ยังเปลี่ยนแปลงความหมาย รูปแบบ และบทบาทของศาสนาในชีวิตประจำวันของผู้คนอย่างมีนัยสำคัญ (ฉัตรวรวิญญ์ องคสิงห์ และอรณี บุญมีนิมิตร, 2566; พระชลญาณมุนี, 2565) ทั้งนี้ ความหมายใหม่ของศาสนาในยุค

สังคมออนไลน์จึงไม่ได้จำกัดอยู่ในวัดหรือพิธีกรรมเท่านั้น หากแต่ขยายตัวผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ทั้งในเชิงการเผยแผ่คำสอน การปฏิบัติธรรม และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (พระณัฐพน สุทธภา, 2568)

สถานการณ์ในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายขององค์กรทางศาสนา โดยเฉพาะวัดไทยและพระสงฆ์ที่ต้องเผชิญกับบริบทของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เน้นความรวดเร็วทันสมัย และมีความคาดหวังต่อการตอบสนองทันที (เมธี เชษฐวิสุทธิ, 2562) นอกจากนี้ ยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับความเหมาะสมของการเผยแผ่ธรรมะผ่านแพลตฟอร์มเชิงพาณิชย์ เช่น YouTube หรือ Facebook ที่อาจลดทอนคุณค่าทางจริยธรรมของศาสนาให้เหลือเพียง “คอนเทนต์” (พิเชฐ ทั้งโต, 2563) สถานการณ์เช่นนี้ทำให้เกิดคำถามทางวิชาการว่า เราควรเข้าใจ “ศาสนา” อย่างไรในโลกที่พรมแดนระหว่างโลกเสมือนและโลกจริงเริ่มเลือนรางลง

จากบริบทดังกล่าว งานศึกษานี้มุ่งสำรวจและทำความเข้าใจความหมายใหม่ของศาสนาในสังคมออนไลน์ไทย ผ่านการวิเคราะห์แนวคิด รูปแบบการสื่อสาร และบทบาทของศาสนาในพื้นที่ดิจิทัล โดยอ้างอิงจากงานศึกษาของนักวิชาการไทยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการชั้นนำ เพื่อสะท้อนความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและเสนอแนวคิดในการทำความเข้าใจศาสนาในฐานะ “วัฒนธรรมทางเลือก” ที่ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม

ความหมายใหม่ของศาสนา

“ความหมายใหม่ของศาสนา” เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากการปรับตัวของศาสนาต่อบริบทสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล ศาสนาไม่ใช่เพียงคำสอนหรือพิธีกรรมที่ถ่ายทอดในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ดั้งเดิมเท่านั้น หากแต่ขยายตัวสู่การเป็นองค์ประกอบหนึ่งของวัฒนธรรมร่วมสมัย พื้นที่สื่อสารดิจิทัล และอัตลักษณ์ทางสังคม ผ่านการตีความใหม่ในบริบทของปัจเจกและชุมชน

ฉัตรวรวิญ องค์กรสิงห์ (2566) อธิบายว่า ความหมายของศาสนาในปัจจุบันมิได้ผูกพันกับสถาบันทางศาสนาโดยตรง แต่สามารถแสดงออกผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ซึ่งเป็นการสร้างพื้นที่ทางศาสนาใหม่ที่สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

พระณัฐพน สุทธภา พิสุทธิคุณ (2565) ชี้ให้เห็นว่า ศาสนาในสังคมไทยร่วมสมัยมิได้จำกัดอยู่ในขอบเขตเดิม หากแต่ปรากฏผ่านวัตถุ อัตลักษณ์ และการบริโภคเชิงวัฒนธรรม เช่น การเปลี่ยนแปลงความหมายของผ้าไตรจีวร ที่กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งศรัทธา และวัตถุแห่งความเชื่อในบริบทใหม่

สมศักดิ์ เพ็ชระไหม (2568) เสนอว่า ศิลปะพุทธร่วมสมัย โดยเฉพาะในรูปแบบดิจิทัล เช่น ภาพวาด NFT และงานสื่ออินเทอร์เน็ตแอกทีฟ เป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้เกิดการตีความคำสอนและจิตวิญญาณในศาสนาแบบใหม่ ที่เข้าถึงง่าย และตอบสนองต่อประสบการณ์ของผู้คนรุ่นใหม่

แม่ชีกฤษณา รักษาโณม มาร์ติน เซเกอร์ และกรรณิการ์ ชาวเงิน (2566) เน้นย้ำบทบาทของกลุ่มสตรีในฐานะผู้ผลิตและสื่อสารความหมายใหม่ของศาสนา ผ่านกิจกรรมศาสนาในชุมชนและโซเชียลมีเดีย ทำให้ศาสนากลายเป็นพื้นที่ของการแสดงออกทางอัตลักษณ์และพลังทางสังคมมากกว่าการปฏิบัติแบบเคร่งครัด

ธรรมศ ศรีรัตนบัลล์ (2559) ศึกษาบริบทชาติพันธุ์และศาสนาในชุมชนไทใหญ่ โดยพบว่า “ศาสนา” กลายเป็นกลไกในการกำหนดสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ ผ่านการผลิตตำแหน่งและบทบาทนักบวชซึ่งสะท้อนความหมายใหม่ของการเป็น “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” ที่ไม่ได้ผูกติดกับศีลธรรมเพียงอย่างเดียว.

สรุปได้ว่า ความหมายใหม่ของศาสนา จึงหมายถึงการตีความ บทบาท และการใช้งานศาสนาในลักษณะที่หลุดพ้นจากกรอบดั้งเดิม โดยสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ ทั้งในเชิงพื้นที่ การสื่อสาร วัฒนธรรม และบทบาทของปัจเจก ซึ่งทำให้ศาสนากลายเป็นพลวัตทางสังคมที่หลากหลายและแฝงตัวอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน.

องค์ประกอบของ ความหมายใหม่ของศาสนา

“ความหมายใหม่ของศาสนา” มิได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของหลักธรรม หากแต่เป็นกระบวนการตีความและประยุกต์ใช้ศาสนาให้สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การขยายพื้นที่แห่งความศรัทธา 2) การเปลี่ยนบทบาทของผู้ปฏิบัติศาสนา 3) การแปรรูปวัตถุศาสนาให้มีความหมายทางสังคม และ 4) การใช้เทคโนโลยีเป็นช่องทางในการสื่อสารและสืบทอดศาสนา

1. พื้นที่แห่งความศรัทธาที่เปลี่ยนไป

ฉัตรวรัญ องค์สิงห์ (2566) ชี้ให้เห็นว่า วัดในปัจจุบันมิได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนกิจ แต่กลายเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยว และความร่วมสมัย วัดภูเก็ต จังหวัดน่าน จึงเป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนการเปลี่ยนผ่านจาก “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์” ไปสู่ “พื้นที่สาธารณะ” ที่ผสมผสานศาสนาและเศรษฐกิจ.

2. บทบาทใหม่ของผู้สื่อสารศาสนา

แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม มาร์ติน เซเกอร์ และกรรณิการ์ ชาวเงิน (2566) ระบุว่า กลุ่มสตรีในชุมชนศาสนากำลังสถาปนาบทบาทใหม่ที่ไม่เพียงจำกัดอยู่กับพิธีกรรม แต่รวมถึงการขับเคลื่อนประเด็นสังคม การให้การศึกษา และการเป็นผู้ผลิตสารธรรมะในโลกออนไลน์ ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของ “ผู้เผยแพร่ธรรมะ” จากนักบวชสู่ประชาชนทั่วไป.

3. การแปรรูปวัตถุทางศาสนา

พระณัฐพน สุทธภา พิสุทธิคุณ (2565) เสนอว่า วัตถุทางศาสนา เช่น ผ้าไตรจีวร ได้ถูกแปรเปลี่ยนความหมายจากเครื่องแบบนักบวช กลายเป็นเครื่องหมายเชิงสัญลักษณ์ที่มีบทบาทในฐานะสินค้าทางวัฒนธรรม แสดงอัตลักษณ์ และแฝงไว้ด้วยความเชื่อเฉพาะกลุ่ม.

4. เทคโนโลยีกับศาสนา

สมศักดิ์ เพ็ทสะไหม (2568) วิเคราะห์ว่าศาสนาไม่สามารถดำรงอยู่ได้หากไม่ปรับเข้าสู่พื้นที่ดิจิทัล งานพุทธศิลป์ในรูปแบบดิจิทัล เช่น พุทธศิลป์ NFT และสื่ออินเทอร์เน็ตแอคทีฟ เป็นเครื่องมือใหม่ในการสร้างประสบการณ์ศาสนาในบริบทที่ตอบสนองต่อคนรุ่นใหม่ ซึ่งเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น.

5. ศาสนาเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรม

ธรรต ศิริรัตนบัลล์ (2559) ศึกษาศาสนาในชุมชนชาติพันธุ์ไทใหญ่ พบว่า ศาสนาไม่ได้เป็นเพียงเรื่อง
ของจิตวิญญาณ แต่ยังเป็นกลไกในการกำหนดโครงสร้างอำนาจ บทบาท และทุนทางสังคมผ่านภาษานิยาม
“ตำแหน่ง” ทางศาสนาใหม่ในบริบทท้องถิ่น.

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของ “ความหมายใหม่ของศาสนา” จึงเป็นการผสมผสานระหว่างพื้นที่
พฤติกรรม ความเชื่อ และสื่อใหม่ โดยเน้นความยืดหยุ่นของศาสนาในการปรับตัวเข้าสู่บริบทสมัยใหม่ ทั้งใน
ด้านอัตลักษณ์ การสื่อสาร และการใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการสร้างคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมใหม่

ความสำคัญของ ความหมายใหม่ของศาสนา

ความหมายใหม่ของศาสนาในสังคมไทยร่วมสมัยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้าใจบทบาทของ
ศาสนาในฐานะเครื่องมือทางสังคมและวัฒนธรรมที่สามารถปรับเปลี่ยนตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้อย่าง
ยืดหยุ่น ความสำคัญของแนวคิดนี้อยู่ที่การตีความศาสนาไม่ใช่เพียงการปฏิบัติตามจารีต แต่คือการสร้างสรรค์
และถ่ายทอดคุณค่าทางจิตวิญญาณผ่านช่องทางใหม่ ๆ เพื่อเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้คนในโลกยุคดิจิทัล

ฉัตรวรรณี องค์สิงห์ (2566) ชี้ให้เห็นว่า การที่วัดกลายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ
พื้นที่การเรียนรู้ ทำให้ศาสนาไม่เพียงแต่เป็นแหล่งประกอบพิธีกรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกในการพัฒนา
เศรษฐกิจและสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนในระดับท้องถิ่น.

พระณัฐพน สุธธภา พิสุทธิคุณ (2565) อธิบายว่า วัดพุทธศาสนา เช่น ผ้าไตรจีวร ได้ถูกตีความใหม่
ให้เป็นเครื่องหมายแห่งความศรัทธาและวัฒนธรรมร่วมสมัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ศาสนาไม่ได้จำกัดอยู่ในเชิง
พิธีกรรมเท่านั้น แต่สามารถสื่อสารอัตลักษณ์และคุณค่าทางสังคมได้ในรูปแบบใหม่.

สมศักดิ์ เพ็ชระไหม (2568) ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้กับการเผยแผ่พุทธศาสนา
โดยพุทธศิลป์ร่วมสมัยในโลกดิจิทัลช่วยให้ศาสนาสามารถเข้าถึงผู้คนรุ่นใหม่ได้มากขึ้น และเปิดพื้นที่ให้เกิดการ
มีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ในเชิงจิตวิญญาณ.

แม่ชีกฤษณา รักษาโณม มาร์ติน เซเกอร์ และกรรณิการ์ ชาวเงิน (2566) เน้นความสำคัญของ
ความหมายใหม่ในฐานะกลไกเปิดพื้นที่ให้กลุ่มชายขอบทางเพศและสังคม โดยเฉพาะผู้หญิงในชุมชน ได้เข้ามา
มีบทบาทในศาสนาอย่างเท่าเทียม และกลายเป็นผู้นำทางความคิดในโลกออนไลน์และพื้นที่สาธารณะ.

ธรรต ศิริรัตนบัลล์ (2559) กล่าวถึงความสำคัญของการผลิตตำแหน่งทางศาสนาในชุมชนชาติพันธุ์ ว่า
ช่วยให้ศาสนากลายเป็นทุนทางสังคมที่นำไปสู่การยกระดับบทบาทและอำนาจของกลุ่มคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็น
การปรับตัวของศาสนาต่อโครงสร้างอำนาจแบบใหม่.

สรุปได้ว่า ความหมายใหม่ของศาสนามีความสำคัญในฐานะเครื่องมือที่ช่วยให้ศาสนาไม่หยุดนิ่ง
หากแต่สามารถปรับเข้ากับโลกสมัยใหม่ได้อย่างสร้างสรรค์ โดยเชื่อมโยงศาสนากับวัฒนธรรม เทคโนโลยี ความ
เสมอภาค และการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ศาสนาในบริบทใหม่จึงมิใช่เพียงคำสอนทางจิตวิญญาณ แต่คือพลัง
ขับเคลื่อนทางสังคมที่ยืดหยุ่นและทันสมัย

ความหมายของคำว่า ยุคสังคมออนไลน์ไทย

ยุคสังคมออนไลน์ไทย หมายถึง ช่วงเวลาที่สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและพฤติกรรมการใช้ชีวิต โดยมีเทคโนโลยีดิจิทัลและเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ (social media) เป็นแกนกลางในการสื่อสาร การเรียนรู้ การแสดงออกทางวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมทางสังคม การเปลี่ยนแปลงนี้ก่อให้เกิดรูปแบบใหม่ของความสัมพันธ์ทางสังคมที่รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และไร้พรมแดนทางภูมิศาสตร์ ซึ่งสะท้อนถึงพลวัตของอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และความรู้ในบริบทไทยร่วมสมัย

วชิราภรณ์ คลังธนบูรณ์ (2559) อธิบายว่า สังคมไทยในยุคใหม่นี้มีการขยายตัวของ “ประชากรดิจิทัล” ที่สามารถเข้าถึงและมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, YouTube และ LINE ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการรับรู้ข่าวสาร ความรู้ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนและประชากรเมือง.

สุเมธ ตั้งประเสริฐ (2565) เสนอว่า สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทในการสื่อสารทางการเมืองและสร้างการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของไทย โดยยุคสังคมออนไลน์ทำให้พรรคการเมืองและภาคประชาสังคมสามารถเชื่อมต่อกับประชาชนได้โดยตรง สร้างการมีส่วนร่วมแบบทันเวลาและมีอิทธิพลสูงต่อการตัดสินใจของสาธารณะ.

พรชัย ฉันทวิเศษลักษณ์ (2561) กล่าวถึงผลกระทบของยุคสื่อสังคมออนไลน์ว่าได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของอุตสาหกรรมสื่อ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ที่ต้องปรับตัวต่อ “ผู้ชมยุคดิจิทัล” ที่เลือกเสพสื่อแบบเฉพาะเจาะจงตามความสนใจ เป็นจุดเริ่มของการปรับเปลี่ยนบทบาทของสื่อมวลชนและวัฒนธรรมการรับชม.

ชัยวัฒน์ จิวพานิชย์ (2558) ชี้ว่า การศึกษายุคใหม่ในบริบทไทยจำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อออนไลน์เข้ากับระบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้มิใช่เพียงในห้องเรียน แต่เกิดขึ้นใน “สังคมออนไลน์” ที่เปิดกว้างทางปัญญาและการวิพากษ์.

พระณัฐพน สุทธภา พิสุทธิคุณ (2568) วิเคราะห์การปรับตัวของวัฒนธรรมและภาษาในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการใช้ภาษาบาลีในโซเชียลมีเดียเพื่อการสื่อสารทางธรรมะและการเผยแผ่ศาสนา ซึ่งสะท้อนถึงการประสมประสานระหว่างศาสนา ภาษา และเทคโนโลยีในบริบทไทยปัจจุบัน.

สรุปได้ว่า ยุคสังคมออนไลน์ไทย” จึงหมายถึงช่วงเวลาที่เทคโนโลยีดิจิทัลกลายเป็นส่วนสำคัญในโครงสร้างสังคมไทย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม การศึกษา การเมือง และศาสนา โดยมีลักษณะเฉพาะที่ผสมผสานระหว่างความเป็นไทยและการใช้สื่อดิจิทัลอย่างเข้มข้นในทุกมิติของชีวิตประจำวัน

องค์ประกอบของ “ยุคสังคมออนไลน์ไทย”

“ยุคสังคมออนไลน์ไทย” เป็นยุคสมัยที่โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของผู้คนในสังคมไทยได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ซึ่งได้กลายเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนกระบวนการสื่อสาร เรียนรู้ แสดงออก และมีส่วนร่วมในประเด็นทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และศาสนา องค์ประกอบสำคัญของยุคนี้สามารถแจกแจงได้ 4 ประการ ดังนี้:

1. การเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสารและการรับรู้

พรชัย ฉันทวิเศษลักษณ์ (2561) ชี้ว่า ยุคสังคมออนไลน์ทำให้รูปแบบการสื่อสารเปลี่ยนจากการสื่อสารทางเดียว (one-way) ไปสู่การสื่อสารแบบโต้ตอบ (interactive) โดยผู้บริโภคสื่อกลายเป็นผู้ผลิตเนื้อหา (prosumer) ส่งผลให้อำนาจการควบคุมการสื่อสารเคลื่อนไปอยู่ในมือของประชาชนทั่วไป.

2. การสร้างอัตลักษณ์และพื้นที่ทางวัฒนธรรมใหม่

พระณัฐพรน สุทธธิดา พิสุทธิคุณ (2568) กล่าวถึงการประยุกต์ใช้ภาษาบาลีในแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ไม่เพียงแต่รักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรม แต่ยังเป็นการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของชาวพุทธไทยในบริบทดิจิทัล ซึ่งสะท้อนถึงกระบวนการ “ดิจิทัลไลเซชัน” ทางวัฒนธรรม.

3. การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน

สุเมธ ตั้งประเสริฐ (2565) พบว่า พฤติกรรมการใช้โซเชียลมีเดียส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งพรรคการเมืองและนักการเมืองต่างใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการสื่อสารอย่างเข้มข้นและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทันที.

4. การเรียนรู้แบบใหม่ในระบบการศึกษาไทย

ชัยวัฒน์ จิวพานิชย์ (2558) ชี้ให้เห็นว่า ยุคสังคมออนไลน์ทำให้การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงจากระบบครูเป็นศูนย์กลาง สู่ระบบที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้และสร้างสรรค์ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมเรียนผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น YouTube, Google Classroom และ Facebook.

5. พฤติกรรมดิจิทัลของผู้บริโภคยุคใหม่

วชิราภรณ์ คลังธนบุรณ์ (2559) วิเคราะห์ว่า ผู้คนในยุคสังคมออนไลน์มีลักษณะ “คล่องตัวทางดิจิทัล” (digital fluency) ซึ่งสะท้อนจากพฤติกรรมการเลือกเสพข่าวสาร วัฒนธรรม และความรู้ที่หลากหลายรวดเร็ว และสามารถมีปฏิสัมพันธ์ในแบบเรียลไทม์ได้อย่างเสรี.

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของ “ยุคสังคมออนไลน์ไทย” แสดงให้เห็นถึงความพลิกผันเชิงโครงสร้างในระดับปัจเจกและสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านการสื่อสาร การสร้างอัตลักษณ์ การเรียนรู้ หรือการเมือง โดยมีเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์เป็นกลไกหลักในการกำหนดรูปแบบใหม่ของความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในบริบทไทยร่วมสมัย

ความสำคัญของ ยุคสังคมออนไลน์ไทย

ยุคสังคมออนไลน์ไทยเป็นช่วงเวลาที่สำคัญถึงการเปลี่ยนผ่านของสังคมไทยจากระบบการสื่อสารแบบดั้งเดิมสู่ระบบที่มีปฏิสัมพันธ์สูง อิงกับเทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยมีผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม การเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง ความสำคัญของยุคนี้อยู่ที่การเปิดพื้นที่ใหม่ให้แก่ประชาชนในการแสดงออก เสพและสร้างความรู้ สื่อสาร และมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างเท่าเทียมในระดับที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

พรชัย ฉันทวิเศษลักษณ์ (2561) ชี้ให้เห็นว่า ยุคสื่อสังคมออนไลน์ในไทยทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านอำนาจการสื่อสารจากสถาบันสื่อกระแสหลักสู่ปัจเจกบุคคล ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนบทบาทของสื่อมวลชน และสร้างโครงสร้างใหม่ของ “พลเมืองผู้ผลิตสื่อ” ที่มีพลังในการเปลี่ยนแปลงความคิดของสาธารณะ.

สุเมธ ตั้งประเสริฐ (2565) เน้นย้ำว่าสังคมออนไลน์มีบทบาทในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผู้ใช้งานสามารถสื่อสารความคิดเห็นอย่างเสรีแบบเรียลไทม์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเปิดพื้นที่การเมืองให้กับภาคประชาชนในการตรวจสอบ วิพากษ์ และเสนอแนวทางต่อภาครัฐ.

พระณัฐพน สุทธภา พิสุทธิคุณ (2568) วิเคราะห์ว่า สังคมออนไลน์เป็นช่องทางใหม่ในการเผยแผ่ศาสนา โดยเฉพาะการนำภาษาบาลีมาสื่อสารธรรมะผ่านสื่อดิจิทัล ทำให้ศาสนาเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายใหม่ และยังเป็นการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมโบราณให้สอดคล้องกับโลกยุคใหม่.

ชัยวัฒน์ จิวพานิชย์ (2558) กล่าวถึงความสำคัญของสื่อออนไลน์ต่อการศึกษาไทย โดยเฉพาะในด้านการสร้างระบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการแสวงหาความรู้ที่ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา “พลเมืองดิจิทัล”.

วชิราภรณ์ คลังธนบุรณ์ (2559) ระบุว่า ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ในยุคสังคมออนไลน์ไทยต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้บริการข้อมูลแบบดั้งเดิมไปสู่การเป็นศูนย์กลางของการเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้ชุมชน และการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม.

สรุปได้ว่า “ยุคสังคมออนไลน์ไทย” มีความสำคัญในฐานะโครงสร้างใหม่ที่เชื่อมโยงคนไทยเข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ดิจิทัล เป็นกลไกสำคัญที่เสริมสร้างพลังของปัจเจก การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองและวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียม ส่งผลให้ไทยสามารถเดินหน้าเข้าสู่สังคมฐานความรู้และประชาธิปไตยเชิงปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

บทความวิชาการเรื่อง “ความหมายใหม่ของศาสนาในยุคสังคมออนไลน์ไทย” ได้เสนอแนวคิดและวิเคราะห์พลวัตของศาสนาไทยที่กำลังปรับเปลี่ยนตามบริบทของสังคมดิจิทัล โดยเน้นให้เห็นว่าศาสนาในปัจจุบันมิได้ถูกจำกัดอยู่เพียงในขอบเขตของพิธีกรรมดั้งเดิมหรือพื้นที่วัดเท่านั้น แต่ยังแผ่ขยายเข้าสู่สื่อสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์มดิจิทัล และวัฒนธรรมร่วมสมัย การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนถึงกระบวนการตีความใหม่ของศาสนาในฐานะกลไกทางสังคมที่ยืดหยุ่น และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสาธารณชนในยุคที่ข้อมูลข่าวสารเคลื่อนไหวยรวดเร็วและหลากหลาย

ศาสนาในยุคสังคมออนไลน์ยังมีบทบาทเป็น “พื้นที่สื่อสารทางจิตวิญญาณ” ที่เปิดกว้างให้ผู้คนสามารถเข้าถึงหลักธรรมะได้อย่างสะดวกและเป็นส่วนตัว ผ่านการฟังเทศน์ออนไลน์ การปฏิบัติธรรมผ่าน YouTube หรือแอปพลิเคชัน และการมีปฏิสัมพันธ์กับนักบวชหรือสำนักสงฆ์ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย นอกจากนี้ วัดบางแห่งยังได้กลายเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมใหม่ที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว การแสดงออก

ทางอัตลักษณ์ และการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นว่า “ความศักดิ์สิทธิ์” มิได้หายไป แต่กลับถูกตีความใหม่ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมร่วมสมัย

จากการศึกษาข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า “ความหมายใหม่ของศาสนาในยุคสังคมออนไลน์ไทย” คือการปรับตัวของศาสนาให้สามารถอยู่ร่วมกับโลกที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีพลวัต โดยยังคงรักษาสาระสำคัญด้านคุณธรรมและจริยธรรมไว้ ขณะเดียวกันก็เปิดพื้นที่ให้เกิดการตีความ การแสดงออก และการสื่อสารในรูปแบบใหม่ ๆ อันเป็นการสะท้อนบทบาทของศาสนาในฐานะเครื่องมือทางวัฒนธรรม จิตวิญญาณ และพลังทางสังคมที่มีชีวิตอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไทยในปัจจุบัน.

องค์ความรู้ใหม่ โมเดล ความหมายใหม่ของศาสนาในยุคสังคมออนไลน์ไทย”

จากการศึกษาเรื่องความหมายใหม่ของศาสนาในบริบทของสังคมออนไลน์ไทย สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในลักษณะของ “โมเดลพลวัตศาสนาในยุคดิจิทัล” (Digital Religious Dynamics Model) ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1.การแปรเปลี่ยนพื้นที่ศาสนา (Transformation of Religious Space)

ศาสนาไม่ได้จำกัดอยู่ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ดั้งเดิม เช่น วัด หรือสำนักสงฆ์อีกต่อไป หากแต่แผ่ขยายเข้าสู่พื้นที่ออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube, TikTok ซึ่งกลายเป็นเวทีใหม่ในการเผยแผ่ธรรมะ และเปิดกว้างต่อผู้เข้าร่วมจากหลากหลายภูมิหลังทางสังคม.

2.การตีความใหม่เชิงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ (Reinterpretation of Religious Meaning and Identity)

ศาสนาในยุคนี้มีใช้เพียงระบบคำสอนเชิงนามธรรม หากแต่กลายเป็นสื่อกลางทางวัฒนธรรมที่สามารถหลอมรวมกับกิจกรรมอื่น เช่น การท่องเที่ยว การออกแบบสื่อดิจิทัล หรือการสร้างอัตลักษณ์เชิงแฟชั่น ทำให้ “ความศักดิ์สิทธิ์” ถูกตีความใหม่ในลักษณะพลวัตที่ตอบสนองความต้องการและรสนิยมของผู้คนยุคปัจจุบัน.

3.การปรับตัวเชิงโครงสร้างเพื่อความยั่งยืนทางสังคม (Adaptation for Socio-Spiritual Sustainability)

ศาสนาได้ปรับกลไกภายใน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของนักบวช วิธีการเผยแผ่ธรรมะ หรือโครงสร้างองค์กรทางศาสนา ให้เข้ากับบริบทเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารแบบเรียลไทม์ และความต้องการของกลุ่มประชากรรุ่นใหม่ เพื่อคงไว้ซึ่งคุณธรรม จริยธรรม และบทบาทของศาสนาในฐานะกลไกค้ำจุนสังคมที่ยังมีชีวิต.

สาระสำคัญขององค์ความรู้ใหม่

“ความหมายใหม่ของศาสนาในยุคสังคมออนไลน์ไทย” จึงมิใช่เพียงการเปลี่ยนแปลงเชิงรูปแบบ หากแต่คือการสถาปนาความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับบทบาทของศาสนาในสังคมไทยร่วมสมัย ซึ่งมีลักษณะเป็น พลวัต เปิดกว้าง และยืดหยุ่น ทั้งในเชิงพื้นที่ การสื่อสาร อัตลักษณ์ และการดำรงอยู่ร่วมกับเทคโนโลยี ความหมายใหม่นี้เสนอว่า ศาสนาไม่ใช่สิ่งล้าหลังหรือถูกทำลายจากโลกออนไลน์ แต่สามารถดำรงอยู่ด้วยการ ปรับตัวอย่างมีพลังในฐานะเครื่องมือสร้างจิตวิญญาณ วัฒนธรรม และความเป็นมนุษย์ในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ จิวพานิชย์ และพัลลภ พิริยะสุรวงศ์. (2558). การศึกษาไทยกับยุคของสังคมออนไลน์. *วารสารวิจัย และพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 7(3), 118–201.
- ฉัตรวรรัฐ องค์กรสิทธิ์, & อรณี บุญมีนิมิตร. (2566). การสร้างความหมายใหม่ของวัดไทยในสังคมร่วมสมัย: กรณีศึกษาวัดภูเก็ต จังหวัดน่าน. *วารสารธรรมเพื่อชีวิต*, 29(4), 20–33.
- ธรรต ศรีรัตนบัลล์. (2559). ตำแหน่งทางศาสนา: การสร้างความหมายใหม่ในสังคมไทใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารธรรมศาสตร์*, 35(3), 20–42.
- พรชัย ฉันทวีเศษลักษณ์. (2561). นวัตกรรมสื่อใหม่ในยุคสื่อสังคมออนไลน์เพื่อผูกกับการปรับตัวของสื่อ โทรทัศน์. *วารสารศาสตร์*, 11(1), 223–225.
- พระชลญาณมุนี. (2565). การปรับตัวของพระสงฆ์รุ่นใหม่ในยุคของสังคมออนไลน์. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นคร ลำปาง*, 11(1), 195–213.
- พระณัฐพน ศุภธภาพิสุทธิคุณ. (2567). วัฒนธรรมการทำบุญออนไลน์: การเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมทาง พุทธศาสนาในยุคดิจิทัล. *วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา*, 3(2), 40–48.

- พิเชฐ ทังโต. (2563). เทคโนโลยีสารสนเทศกับยุทธศาสตร์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคออนไลน์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 3(1), 62–75.
- เมธี เชษฐวิสุต. (2562). สื่อสังคมออนไลน์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 10(2), 521–531.
- แม่ชีกฤษณา รักษาโณม, มาร์ติน เซเกอร์, & กรรณิการ์ ชาวเงิน. (2566). ความสำคัญของชุมชนทางศาสนาของสตรี: ความเป็นตัวตนและศักยภาพด้านการส่งเสริมการรู้พระพุทธศาสนาและการขับเคลื่อนการทำงานทางศาสนาของชุมชนสตรีในสังคมไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(6), 2480–2496.
- สมลัก เพ็ทสะไหม. (2565). การสื่อความหมายของพุทธศิลป์ร่วมสมัย: การตีความพุทธธรรมผ่านงานศิลปะดิจิทัล. *วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา*, 1(1), 17–22.
- สุเมธ ตั้งประเสริฐ. (2565). กลยุทธ์และวิธีการสื่อสารของพรรคการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 5(1), 26–38.
- วชิราภรณ์ คลังธนบุรณ์. (2559). ห้องสมุดยุคใหม่: สังคมอาเซียน สังคมออนไลน์. *วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ*, 4(1), 1–5.